Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (kuues koda)

19. november 2015*

Eelotsusetaotlus — Euroopa Kohtu kodukorra artikkel 99 — Tarbijakaitse — Direktiiv 93/13/EMÜ — Artikli 1 lõige 1 ja artikli 2 punkt b — Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes — Käendusleping ja kinnisvaratagatise leping, mille on krediidiasutusega sõlminud füüsilised isikud, kes toimisid eesmärkidel, mis ei ole seotud nende kutsetegevusega, ja kellel puudub funktsionaalne seos äriühinguga, kelle kohustusi nad tagavad

Kohtuasjas C-74/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) 5. veebruari 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. veebruaril 2015, menetluses

Dumitru Tarcău,

Ileana Tarcău

versus

Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA jt,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: A. Borg Barthet koja presidendi ülesannetes, kohtunikud M. Berger (ettekandja) ja S. Rodin,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— D. Tarcău ja I. Tarcău, esindaja: advokaat C. Herța,

— Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA jt, esindaja: advokaat L. Bercea,

— Rumeenia valitsus, esindajad: R. H. Radu, R. I. Hațieganu ja A.-G. Văcaru,

— Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

— Hispaania valitsus, esindaja: A. Gavela Llopis,

— Euroopa Komisjon, esindajad: C. Gheorghiu ja D. Roussanov,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 99 põhistatud määrusega,

on teinud järgmise

määruse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 1 lõiget 1 ja artikli 2 punkti b.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt D. ja I. Tarcău ning teiselt poolt Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA jt, ning mis puudutab kinnisvaratagatise lepingut ja käenduslepingut.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 põhjendused 9 ja 10 on sõnastatud järgmiselt:

„[...] kauba ja teenuste omandajad peaksid olema kaitstud müüja või teenuste osutaja volist tulenevate kuritarvituste eest, eelkõige ühepoolsete tüüplepingute ning oluliste õiguste ebaõiglase lepingutest väljajätmise eest;

tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; kõnealuseid õigusnorme tuleks kohaldada müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud kõigi lepingute suhtes; seetõttu tuleb käesoleva direktiivi reguleerimisalast muu hulgas välja jätta töölepingud, pärimisõigust ja perekonnaõigust käsitlevad lepingud ning lepingud, mis on seotud äri- või täisühingute asutamise ja töö korraldamisega”.

4 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.”

5 Direktiivi artiklis 2 on mõisted „tarbija” ja „müüja või teenuste osutaja” määratletud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) *tarbija* – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;

c) *müüja või teenuste osutaja* – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses.”

Rumeenia õigus

6 Seaduse nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta ettevõtjate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori), konsolideeritud redaktsioonis (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 305, 18.4.2008), eesmärk on võtta riigisisesesse õigusse üle direktiiv 93/13.

7 Seaduse artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Ettevõtja ja tarbija vahel kauba müümiseks või teenuste osutamiseks sõlmitud lepingu tingimused peavad olema selged, ei või põhjustada mitmeti mõistmist ning peavad olema arusaadavad ilma erialateadmisteta.”

8 Seaduse artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Tarbija on iga füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendus, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel tegutseb eesmärkidel, mis ei seondu tema kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitööndusliku või vabakutselise tegevusega.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA (edaspidi „Sanpaolo”) kui krediidiandja ja SC Crisco SRL (edaspidi „äriühing Crisco”) kui äriühingust krediidisaaja sõlmisid 24. oktoobril 2008 krediidilepingu. Äriühingut Crisco esindas selle ainuosanik ja juhataja Cristian Tarcău.

10 Dumitru ja Ileana Tarcău allkirjastasid nende poja Cristian Tarcău palvel, kes soovis äriühingule Crisco antud krediidiliini suurendada, 7. augustil 2009 selle äriühingu ja Sanpaolo vahel sõlmitud krediidilepingu lisa. Lisasse võeti üle algse krediidilepingu olulised tingimused ja lisati juba selle lepingu sõlmimise ajal antud tagatistele kaks uut D. ja I. Tarcău nõusolekul antud tagatist.

11 D. ja I. Tarcău andsid nõusoleku uuteks tagatisteks, mis olid mõeldud äriühingule Crisco antud krediidi tagasimaksmise tagamiseks, 7. augustil 2009 sõlmitud kinnisvaratagatise lepinguga, millega nad seadsid Sanpaolo kasuks hüpoteegi neile kuuluvale kinnisasjale, ja samuti 7. augusti 2009. aasta kuupäeva kandva käenduslepinguga, millega nad käendasid kõikide äriühingu Crisco poolt krediidilepingust tulenevate võlgnetavate summade tagasimaksmist.

12 D. ja I. Tarcău on kinnitanud, et nad nõustusid tagama äriühingule Crisco antud laenu ainult seetõttu, et nende poeg oli selle äriühingu ainuosanik ja juhataja.

13 Kuivõrd D. ja I. Tarcău leidsid, et nad tegutsesid tarbijatena ja et seaduse nr 193/2000 sätted on neile kohaldatavad, pöördusid nad Tribunalul Satu Mare (Satu Mare esimese astme kohus) poole nõudega tühistada 7. augusti 2009. aasta lisa ning kinnisvaratagatise leping ja käendusleping, või teise võimalusena tühistada nende lepingute teatavad tingimused, mida nad pidasid ebaõiglaseks.

14 Tribunalul Satu Mare (Satu Mare esimese astme kohus) jättis 8. mai 2014. aasta otsusega hagi rahuldamata, leides, et seaduse nr 193/2000 artikli 1 lõike 1 kohaselt on see seadus kohaldatav ainult lepingutele, mille ese on kauba müük või teenuse osutamine tarbijale, kusjuures see tingimus ei ole põhikohtuasjas täidetud, kuna krediidisaaja on äriühing Crisco. Kõnealune kohus märkis samuti, et asjaolu, et kinnisvaratagatise leping ja käendusleping on krediidilepingu suhtes aktsessoorsed, ei võimalda neid lepinguid samuti käsitada seaduse nr 193/2000 kohaldamisalasse kuuluvana, kuna krediidisaaja on äriühing, kellel ei ole tarbija staatust.

15 D. ja I. Tarcău esitasid selle kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse.

16 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb mõiste „tarbija” määratluse osas tõlgendada nii, et see hõlmab füüsilisi isikuid, kes on tagatise andjana alla kirjutanud sellise krediidilepingu lisadele ja lisalepingutele (käenduslepingud, kinnisvaratagatise lepingud), mille on sõlminud äriühing oma majandustegevuses, tingimustes, kus neil füüsilistel isikutel ei olnud mingit seost selle äriühingu tegevusega ja nad tegutsesid väljaspool oma kutsealase tegevuse eesmärke, või vastupidi, sellega on välistatud nende füüsiliste isikute kuulumine selle mõiste alla?

2. Kas direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad ainult ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingud, mille ese on kaupade müük või teenuste osutamine, või kuuluvad selle direktiivi kohaldamisalasse ka sellise krediidilepingu – milles krediidisaaja on äriühing – lisalepingud (tagatislepingud, käenduslepingud), mille on sõlminud füüsilised isikud, kellel ei ole mingit seost selle äriühingu tegevusega ja kes tegutsesid väljaspool oma kutsealase tegevuse eesmärke?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

17 Kodukorra artikli 99 alusel võib Euroopa Kohus juhul, kui eelotsuse küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust, igal ajal ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist lahendada kohtuasja põhistatud määrusega.

18 Käesolevas asjas esitatud eelotsusetaotluse puhul tuleb seda sätet kohaldada.

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt selgitust, kas direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 1 ja artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see direktiiv võib olla kohaldatav kinnisvaratagatise lepingule või käenduslepingule, mis on sõlmitud füüsilise isiku ja krediidiasutuse vahel nende kohustuste tagamiseks, mis äriühingul on krediidilepingust tulenevalt selle krediidiasutuse ees, kui kõnealusel füüsilisel isikul ei ole mingit kutsealast seost selle äriühinguga.

20 Sellega seoses tuleb meenutada, et kõnealust direktiivi kohaldatakse nendele tingimustele „müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes”, „mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud”, nagu nähtub direktiivi artikli 1 lõikest 1 ja artikli 3 lõikest 1 (vt kohtuotsus Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 19).

21 Direktiivi 93/13 põhjenduse 10 kohaselt tuleks ühtseid õigusnorme ebaõiglaste tingimuste kohta kohaldada „kõigi lepingute” suhtes, mis on sõlmitud sama direktiivi artikli 2 punktides b ja c määratletud müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel (vt kohtuotsused Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 29, ning Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 20).

22 Seega ei ole lepingu ese – välja arvatud direktiivi 93/13 põhjenduses 10 loetletud erandid – selle direktiivi kohaldamisala kindlaksmääramisel oluline. Selle poolest erineb kõnealune direktiiv nõukogu 22. detsembri 1986. aasta direktiivist 87/102/EMÜ tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT 1987, L 42, lk 48; ELT eriväljaanne 15/01, lk 326), mis on kohaldatav ainult nende lepingute suhtes, millega krediidiandja annab tarbijale krediiti tasumise edasilükkamise, laenu või muu samalaadse finantstehingu vormis, mistõttu Euroopa Kohus on leidnud, et käendusleping ei kuulu viimati nimetatud direktiivi kohaldamisalasse (kohtuotsus Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, EU:C:2000:152, punktid 17–23).

23 Niisiis määratleb direktiiv 93/13 oma kohaldamisalasse kuuluvad lepingud viitega lepingupartnerite omadustele – sellele, kas nad tegutsevad oma kaubandus-, majandus- või kutsetegevuses või mitte (vt kohtuotsused Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 30, ning Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 21).

24 See kriteerium vastab direktiiviga rakendatava kaitsesüsteemi aluseks olevale eeldusele, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (vt kohtuotsused Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 31, ning Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 22).

25 See kaitse on eriti tähtis panga ja tarbija vahel sõlmitud tagatis- või käenduslepingu puhul. Niisugune leping põhineb tegelikult tagatise andja või käendaja isiklikult võetud kohustusel maksta tagasi kolmanda isiku võetud võlg. Selle kohustusega kaasnevad sellega nõustunud isiku jaoks rasked kohustused, mille tulemusel koormatakse tema enda vara finantsriskiga, mida on sageli keeruline mõõta.

26 Mis puudutab küsimust, kas füüsilist isikut, kes võtab endale kohustuse tagada neid äriühingu kohustusi, mis sellel äriühingul on krediidilepingust tulenevalt panga ees, võib käsitada „tarbijana" direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses, siis tuleb märkida, et selline tagatis- või käendusleping – isegi kui seda saab kirjeldada selle lepingu eseme põhjal kui aktsessoorset lepingut selle põhilepingu suhtes, mille alusel on tekkinud võlg, mida ta tagab (vt nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiiviga 85/577/EMÜ tarbija kaitsmise kohta väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral (EÜT L 372, lk 31; ELT eriväljaanne 15/01, lk 262) seoses kohtuotsus Dietzinger, C-45/96, EU:C:1998:111, punkt 18) – on lepingupoolte seisukohalt eraldiseisev leping, kuna see on sõlmitud teiste isikute vahel kui põhilepingu pooled. Seega tuleb tagatis- või käenduslepingu poolte endi põhjal hinnata, millises staatuses nad tegutsesid.

27 Sellega seoses olgu meenutatud, et mõiste „tarbija" direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b mõttes on oma olemuselt objektiivne (vt kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 21). Seda tuleb hinnata lähtuvalt funktsionaalsuse kriteeriumist, mis seisneb selle hindamises, kas kõnealune lepinguline suhe asub väljaspool kutsealast tegevust.

28 Liikmesriigi kohus, kes lahendab vaidlust seoses lepinguga, mis võib kuuluda selle direktiivi kohaldamisalasse, on kohustatud kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid ja tõendeid arvesse võttes kontrollima, kas asjaomast lepingupoolt saab kvalifitseerida „tarbijaks" selle direktiivi tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punktid 22 ja 23).

29 Sellise füüsilise isiku puhul, kes on taganud äriühingu kohustuste täitmist, tuleb liikmesriigi kohtul seega kindlaks teha, kas see isik toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kutsetegevusega, või funktsionaalsete sidemete tõttu, mis tal selle äriühinguga on, nagu selle juhtimine või oluline osalus äriühingu kapitalis, või kas tema tegutsemise põhjus on eraeluline.

30 Neil tingimustel tuleb esitatud küsimustele vastata nii, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 1 ja artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see direktiiv võib olla kohaldatav kinnisvaratagatise lepingule või käenduslepingule, mis on sõlmitud füüsilise isiku ja krediidiasutuse vahel nende kohustuste tagamiseks, mis äriühingul on krediidilepingust tulenevalt selle krediidiasutuse ees, kui füüsiline isik toimis eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kutsetegevusega, ja kui tal puudub selle äriühinguga funktsionaalne seos.

Kohtukulud

31 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 1 lõiget 1 ja artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see direktiiv võib olla kohaldatav kinnisvaratagatise lepingule või käenduslepingule, mis on sõlmitud füüsilise isiku ja krediidiasutuse vahel nende kohustuste tagamiseks, mis äriühingul on krediidilepingust tulenevalt selle krediidiasutuse ees, kui füüsiline isik toimis eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kutsetegevusega, ja kui tal puudub selle äriühinguga funktsionaalne seos.

Allkirjad